

El mestratge d'Aina Moll: memòria personal

Quan se'm va convidar a participar en aquest homenatge a Aina Moll com a antiga alumna seva, no vaig dubtar gens a acceptar la proposta. No vaig dubtar perquè per a mi era un deure de consciència. Sabia, tanmateix, que em trobaria amb un entrebanc de difícil solució, l'excessiu to personal en què podia desembocar la meva rememoració de la seva tasca de docent. Perquè la meva relació quotidiana amb ella va ser curta en el temps —fet i fet, tres cursos— i després ja molt més esporàdica, encara que amb uns moments puntuals de retrobada, cada un dels quals significà un gir decisiu en la meva trajectòria vital. Exposar en públic tot això, ja vos ho dic, em feia una mica de vergonya. Però m'impulsaven a fer-ho, a més del compromís acceptat, dues altres motivacions. La primera, expressar una vegada més la meva estimació personal per n'Aina. La segona, la certesa que tot allò que Aina Moll com a professora em va donar a mi, Margalida Tomàs, ho va donar també a tot un esplet d'al·lotes que, gràcies a ella, descobriren —descobrirem— una llengua i una cultura, la nostra. Entre moltes altres coses. I, com que estic ben segura que el que avui diré aquí ho podrien subscriure moltes altres alumnes, parlaré d'algunes de les coses que generosament ella ens va donar.

Vaig incorporar-me a l'institut femení Joan Alcover de Palma el curs 1964-1965 per començar a cursar-hi el batxillerat superior. Aina Moll n'era la catedràtica de francès des del 1961. Les dates parlen per si mateixes; no cal, doncs, que exposi les característiques —polítiques, ideològiques i culturals— del moment en què ens trobàvem. Però sí que convé aturar-nos un moment en com es reflectia externament aquesta situació en el dia a dia de la vida de l'institut, perquè va ser en aquest ambient que es va desenvolupar la primera tasca docent d'Aina Moll. L'institut femení Joan Alcover no tenia aleshores edifici propi i estava rellogat en

el masculí Ramon Llull; nins i nines, però, estaven separats en pisos diferents i les hores d'entrada i sortida no coincidien. El Joan Alcover era l'únic institut públic femení a Mallorca, i totes les que fèiem el batxillerat superior, lletres i ciències, cabíem en un sol grup. Al·lotes provinents de tots els pobles de l'illa, vestides amb faldilla perquè els pantalons encara no tenien entrada al centre. Entre les assignatures del currículum del batxillerat superior femení, les inevitables religió, *formación del espíritu nacional* i gimnàstica, que fèiem —és un dir— disfressades amb faldilla blava i bombatxos. I la inefable assignatura d'*hogar*, subdividida, literalment, en cuina, economia domèstica, puericultura i *corte y confección*, un any dedicat a roba interior i l'altre, a peces de vestir. Totes elles, disciplines que vam haver de cursar entre cinquè i sisè, impartides també per senyores de la Secció Femenina de la Falange. I encara que tot això ens va fer perdre moltes hores, al Joan Alcover hi vam aprendre molt perquè, secció femenina a part, hi vam trobar un claustre excel·lent. Precisament, el mateix 1964 en què jo hi vaig anar, començava com a directora del centre Francisca Massot, catedràtica de grec. La seva amiga Aina Moll n'era la cap d'estudis. Cal remarcar que, si les informacions no m'enganyen, ocupà el càrrec al llarg d'onze anys, cosa que indica ben a les clares el grau de compromís amb el centre que assumí voluntàriament. Moll era també, ja ho sabem, la catedràtica de francès, l'idioma estranger que les alumnes estudiàvem majoritàriament.

Octubre de 1964, primera classe de literatura francesa. Entra la professora, Aina Moll, ja coneguda per les alumnes que havien cursat el batxillerat elemental a l'institut, però nova per a la resta, jo entre elles. I la primera lliçó va arribar just començar, a l'hora de passar llista. M'agradaria molt poder-vos fer arribar l'impacte que aquest simple fet ens va causar. Perquè totes nosaltres pronunciàvem el nostre llinatge amb fonètica castellana, sense excepcions. I, a més, el llinatge el fèiem servir per anomenar-nos entre nosaltres: érem *na Ferrer*, *na Sunyer*, *na Jaume*, *na Tomàs*. I llavors, en aquest primer minut de classe, na Moll (perquè ella per a nosaltres també era *na Moll*, com la de grec era *na Massot*) va passar llista i els nostres cognoms van canviar, ara som Ferrer, Sunyer, Jaume... Impacte. Només amb això se'ns capgiraven moltes coses. Només amb això Aina Moll ens retornava una cosa que era nostra i que no sabíem.

Just en acabar la classe, l'altra sorpresa. Ens va dir que qui volgués podia apuntar-se a les classes de «mallorquí» que ella mateixa impartia els horabaixes, després de l'horari lectiu. Un grupet ens hi apuntàrem. Record perfectament la primera lliçó: mallorquí i català és el mateix, dues formes de la mateixa llengua. I a continuació, un nou coneixement: l'existència d'una cosa que era la vocal neutra. Desconcertades, sabérem que totes nosaltres ens fèiem un fart de pronunciar vocals neutres sense tenir-ne ni idea... N'Aina reia i a continuació entrava en l'ortografia d'aquest so que acabàvem de descobrir.

Aquí, però, em cal fer un incís i assenyalar un tema que jo diria que tendim a oblidar. Aina Moll era professora de francès i l'assignatura de cinquè del nostre pla d'estudis era literatura francesa. El llibre de text era el manual del qual ella mateixa era autora, *La littérature française par les textes*. Quina meravella de llibre era l'any 1964; encara ara, quina meravella! Els autors ens arribaven, sí, a través dels seus textos, molts dels quals ella ens feia aprendre de memòria; altres fragments ens els feia traduir. Pierre de Ronsard («Mignonne, allons voir si la rose...»), Marcel Proust i el fragment de la magdalena, Baudelaire («Souvent, pour s'amuser, les homes d'équipage...»), Verlaine («Il pleure dans mon coeur / comme il pleut sur la ville...»), Rimbaud («Par les soirs bleus d'été...»), Éluard («Liberté, j'écris ton nom...»). Val a dir que Moll era una professora estricta; ja podies ser assídua a les classes de català i amiga fora de l'aula, que no en deixava passar ni una ni regalava cap punt ni mig. També va ser ella que em va fer llegir el primer llibre en francès («només te costarà el primer, després ja llegiràs com si res»), que si no m'equivoc va ser l'*Antigone*, de Jean Anouilh.

Les classes de mallorquí/català continuaren el curs següent de sisè, en què se'ns afegí com a companya la futura escriptora Maria Antònia Oliver. També al llarg del PREU (curs preuniversitari), el 1966-1967, any en què estrenàrem el nou edifici. Totes les que hi assistírem crec que coincidiríem: aquelles hores íntimes, en la tranquil·litat d'un institut buit de gent i de renou, varen ser molt més que classes de llengua. De fet, quan ens presentàvem cada final de curs a les proves de l'Obra Cultural Balear, cap de nosaltres no trèiem mai l'excel·lent que et permetia fer un viatge a Barcelona. Però, en canvi, quin món que se'ns obria dia a dia, que ens obria ella! Coses ben simples, com quan descobríem amb estupor que una *bombilla* era una bombeta (pronunciat a la mallorquina, és clar); o coneguérem coses més complexes, com els dialectes del català; o que entre nosaltres mateixes —provinents de tota l'illa— teníem aspectes de fonètica diferent, com el *conill* palmèsà o el *conill* de les de poble. I, sobretot, anàvem guanyant una mirada diferent al món que ens envoltava i que ella ens apropava: per exemple, quan ens va fer de relatora quasi en directe de la Caputxinada de Barcelona. Evidentment, també va ser Aina Moll la que ens va fer llegir els primers llibres en català —nosaltres coneixíem les *Rondaies* i prou— i amb el mateix argument, «només te costarà el primer, després ja llegiràs com si res...». Els llibres ens els deixava ella mateixa, perquè no formaven part de la biblioteca del centre. El meu primer va ser *Dues històries ferestes*, de Joaquim Verdaguer: la col·lecció «Les Illes d'Or» entrava a la meva vida.

Amb el pas d'aquells anys, el lligam personal entre Aina Moll i nosaltres s'anava estrenyent i sortia ja de l'àmbit de l'institut. Perquè intimar amb ella significava també tenir entrada al seu món. Quanta generositat hi havia aleshores! Quanta generositat vàrem trobar i de tanta gent: d'ella, en primer lloc, però també de la

seva família i de les seves amistats! Se'ns obrien les portes de ca seva, al pis de la plaça d'Espanya, i hi anàvem sense gens de vergonya ni por de molestar, i ens hi rebia, rialler, Francesc de B. Moll, el senyor Moll. Hi anàvem a xerrar i a escoltar música —francesa, sobretot—, perquè nosaltres ja érem fans de la nova cançó i cantàvem Raimon pertot i en tota ocasió. Un record: a ca seva, n'Aina ens parlà de Joaquim Molas i Antoni Comas, condeixebles seus a la universitat, i del seu enfrontament arran de la càtedra que guanyà Comas el 1966, una altra primícia en directe. Anàvem també a l'Editorial Moll, al carrer Torre de l'Amor, i començàvem a conèixer el seu entorn, entre d'altres, Josep M. Llompart, més proper encara perquè aquell curs del PREU teníem Encarna Viñas com a professora d'història. Va ser un últim curs intens, amb moltes relacions i aprenentatges fora d'aula: entre altres sortides, férem amb ella una excursió a Menorca i una altra a Artà i Canyamel; en petit comitè, pujàrem, una tarda de boira i fred, amb el seu cotxe a Sant Salvador de Felanitx. Moments de plenitud.

Un altre tema de conversa del curs 1966-1967 van ser les conferències a l'Aula de Teatre de la Casa Catalana. Un grup petit hi assistíem religiosament i, abans i després de cada conferència, n'Aina ens il·lustrava perquè en poguéssim entendre alguna cosa, perquè realment, sabíem tan poc! I ens explicava qui eren els conferenciants, Ricard Salvat o Maria Aurèlia Capmany, entre d'altres. També ens animava a col·laborar-hi com a lectores dels fragments que il·lustraven la xerrada, amb assajos que es feien a l'editorial, a Torre de l'Amor. I així, vam tenir un primer contacte amb Jordi Carbonell i amb el teatre menorquí del segle XVIII, perquè ens va tocar llegir un tros de *Rosaura o el més constant amor*, de Joan Ramis i Ramis.

Acabat el preuniversitari i passada la reglamentària *prueba de madurez*, entràvem a la universitat. Les que fèiem filosofia i lletres inauguràvem llavors la filial de la Universitat de Barcelona a l'Estudi General Lullia, cosa que ens permetia continuar en contacte amb n'Aina Moll i el seu món, i, també, assistir a les sessions de l'Aula de novel·la. S'acostava el maig del 68 i aviat es produïrien canvis fonamentals en la meua vida, perquè a mig curs següent, el gener del 1969, me'n vaig anar a viure a Barcelona. El 1971-1972 acabava la carrera, primera promoció de la llicenciatura en filologia catalana.

I, fins aquí, el mestratge directe d'Aina Moll, ella com a professora i jo com a alumna. Però deixeu-me afegir dos apunts més, encara que per fer-ho hagi de referir-me un altre cop a aspectes personals. Quan el 1979 es van convocar les primeres oposicions d'agregat de llengua catalana, ella em va pràcticament obligar a presentar-m'hi i es va desviure perquè tengués a punt la paperassa necessària. Moll va presidir el tribunal d'aquestes primeres oposicions; jo m'hi vaig presentar —quin remei!— i les vaig aprovar. Ja era, a contracor, professora d'institut. Cinc o sis anys després, quan ella ja era directora general de Política Lingüística,

la vaig convidar a presidir un certamen literari al meu centre, el Narcís Monturiol, cosa que va acceptar sense cap recança. Aleshores, jo ja havia començat a aprendre l'ofici d'ensenyant i quan la vaig presentar a l'inici de l'acte vaig dir al meu alumnat tres coses que eren ben certes: que sense ella jo no seria allà; que ella em va ensenyar com era d'important tenir en els difícils anys de l'adolescència una bona professora, i que, com ella havia fet amb mi, esperava poder acompanyar-los en el seu camí d'aprenentatge. Era el meu reconeixement públic al seu mestratge. Un reconeixement que reitero avui i aquí. Gràcies, Aina Moll.

MARGALIDA TOMÀS
Historiadora de la literatura